

DE

VITIIS

MACHINÆ

HUMANÆ

VENTRICULUM MAXIME atq;
INTESTINA AFFICIENTIBUS.

Quam

Aspirante Gratia divina

Authoritate Amplissimæ Facultatis Medicæ

P R Æ S I D E

ELIA CAMERARIO,

PROF. ORD. MED. ET CONS.

WIRT.

PRO LICENTIA

summisque in arte saluberrima Honoribus

Eruditorum submittit Examine

D.

Sept. MDCCXXVI.

MARCUS RAU, Ulmensis.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30776004>

L. B. S.

B Menso Cursus Academici studio, haud potui se-
 ligere utiliore Inauguralis Disputationis ma-
 teriem, quam penitiorum gravissimorum Affe-
 ctuum præternaturalium considerationem, quæ
 in praxi mox suscipienda lucem præferre queat
 haud mediocrem; eam igitur nunc, invocato Supremi Numi-
 nis auxilio publico Examini sistimus.

De relatis ad Ventriculum atque Infestina affe- ctibus præternaturalibus.

Naturaliter cibos moderate appetit homo, ut sit proportio inter
 appetitum assumptaque, & vim ventriculi coquentem ac præpa-
 rantem chylum; in statu autem præternaturali appetitus frequen-
 ter nimium increfcit, ut cibus Ventriculus non fatietur, sive soli-
 di illi sicciioresque sint, sive & liquidiores, hæc enim esculenta tenuio-
 ra, ac juscula, cum statim diffluant, pergantque ex ventriculo, multo mi-
 nus satiare eum valent tam valide ac nimium appetentem. Alia ratio est
 fitis immodicæ, quæ plurimorum symptoma morborum ad nimium ci-
 bi appetitum referri non debet, alio nixa principio.

Sæpe vero immodicus est appetitus sine notabili morbo, imo &
 sine noxa, multi enim ex consuetudine inde ab ipsa juventute largissimo
 replentur cibo, ipsa vero distinctio in appetitum simpliciter nimium, &
 caninam appetentiam, ubi largissime ingesta vomitu rejiciuntur, atque bu-
 limum

linum seu bulimodem appetentiam cum exsolutione virium & deliquio conjunctam, exiguam habet utilitatem.

Cæterum hic appetitus cibi præternaturalis cum fame non coincidit, neque gradu tantum differunt, sed causis & re ipsa quamplurimum; cum & ii appetitum mox pristinum sævire sentiant, qui modo ventriculum cibis ad nauseam usque repleverunt; inanitas illa peculiaris est, ac famis sensus a naturali appetentia multum abit, quæ & ipsa inæqualiter diversos homines, diverso vitæ generi deditos, diversæque indolis afficere solet diversimode; unde nec ad morbosam hanc famem referas vividum istum appetitum, quem sentiunt convalescentes ex febre, strenue laborantes ac fatigatos, acidulas haurientes largius, similesque. Sed insolita est illa voracitas præternaturalis, quam hic consideramus, varios *cacochymicos*, *cachecticos*, *hypochondriacos*, *quartanarios*, quin & homines ad aspectum externum haud ægrotantes affligens, imo ipsi hectici voracitate tali nonnunquam corripiuntur, neque enim omnem eorum appetentiam largiorem huc referrem.

Causæ allegantur variæ, a nonnullis nimius calor agens in alibile humidum & fortius depascens, ab aliis Archeus robustior prospecturus futuræ necessitati, vel timens destructionem sui, alii mentem quoque laborare prætendunt, etsi istæ forsan rationes minus videantur habere locum; qui vero acidum volatile, vel & fixum magis, imo & duplicatum quasi, seu immoderatum ventriculi fermentum accusant, omnes dubio procul innuunt, stimulum fieri atque invitationem ad cibum quærendum naturali acriorem ac vehementiorem, fortiolem ut veteres loquebantur suctionem, quibus nescio an recte jungant ventriculi atque intestinorum in parietibus suis subsidentiam & corrugationem, cum hæc potius videantur magis ab ingesto cibo largissimo distendi.

Prodesse dicuntur a scriptoribus primario substantificè saturantia, cibus scilicet atque esculenta ac potulenta varia, verum hæc potius oberunt, si largius paulo, & ut aliquo modo ægri nimis desiderio satisfiat, porrigantur, exhibenda potius per intervalla, crebrius at parcius; commendantur & pingua, quia creduntur appetitum obtundere, hîc vero vix apta huic scopo, cum bilem potius augeant excitentque. Commendant & exterius odorifera. Ea vero remedia commendantur maximè, quæ acidum enervant, absorbent, præcipitant; uti terrea & alcalina, affiniaque stomachica. Qui vero mentem labo-

laborare dicunt, forsan respiciunt ad depravatam in Pica appetitum, ubi sane difficile sæpe fuerit, absurdorum desideriorum solidam quandam indicare causam, cum delicias quærant inveniuntque non in sapidis modo objectis sed & maxime insipidis imo nauseosis.

De siti vero nos haud acturos jam diximus, notum enim est, eam oriri præter naturam non a denegato potu, sed a calore & siccitate, in solis sæpe faucibus ob glandulas ibi & in gula obstructas, in febribus plerumque intensissima, blando fluido liquidoque lymphatico in sanguine vel deficiente, vel ad primas vias non abundanter conflente, & sanguini magis, ut loquuntur, incocto; largi etiam sudores eam augent, cum tamen & in morbis minuunt; post purgantium operationem sitis frequens. Cibi falsi, acres, aromatici irritant sitim. Hydropici quoque acriter torquentur hac liquidi noxia ipsis appetentia nimia. Licet vero quandoque sibi indulgere, plerumque tamen tutius est eam fallere, porrigendo frequentiores sed parciores haustus, nitrosa, acidula, humectantia, demulcentia fauces & gulam, prout scilicet ab acrimonia feri, aut fervore sanguinis, aut defectu humidi oritur.

Chylificatio læsa ac ventriculi debilitas haud semper coincidunt, utraque vero potest conjungi & cum nimio appetitu, & cum appetitu remisso & dejecto; ventriculus enim & appetitum operatur & cibi coctionem, utrumque læditur variis ex causis. Sæpe appetitus immittitur, ut nec desiderent cibum, nisi forsan languide, vel & magis avertentur, aut saltem nullum desiderent ægri, non verò sermo est de aliis morbis, quorum hoc est symptoma ordinarium ferè, carnibus mox aliisque cibis palato ingratis redditis, demtoque appetitu, sed de ægris solum ex ventriculi vitio ac cruditate cibos non appetentibus, imo & nauseantibus; sive errores, excessusque diætæ præcesserint, sive minus; in copia scilicet cibi, promiscue ingesti, crudi, dyspepti ad nimiam usque ventriculi distensionem, & gravationem. In abusu spirituum ardentium, tabacini fumi, ciborum pinguium, crudorum ac salium alcalinorum, imo & opiatorum, & quod gravius queat nocere, saturninorum remediorum. Hinc virium lassitudo, ac debilitas corporis, color faciei pallidior, alvinæ excretiones naturales vix manent, immittitur, si duret malum, corporis habitus, non sine indicibus collectæ sensim cacochymia; in senibus potissimum, quorum languidior tonus, calor remissior; dantur tamen & senes, qui cetera satis debiles, vigorem ventriculi atque appetitus quam maxime servant.

Frequenter tamen in opere suo sive coquendi, sive trituri, sive extrahendi ventriculus deficit appetitu licet non deficiente, imo plus, quam par est, urgente; inde cruditates & acidæ, & in aliis nidorosæ, ructus varii, molesti, insipidi, acidi, ingrati, nidorosi, murmura ventris, nausæ, flatulentæ ventriculi tensiones, pressionem, gravationes, stricture, capitis obnubilationes per consensum, vertigines imo & quandoque vomitus, cibo non abeunte in chylum laudabilem, sed nimium laxioribus ventriculi fibræ laborem exhibente, cui tum minus pares sunt. Crudior est urina, & sæpe aquosa, limpida. Quod vero in classe causarum adscribitur, Archeo aberranti, alibi occupato, debili, id clarius forsitan spirituum defectui ac dissipationi, fibrarumque atoniæ adscribitur. Neque caloris præcise vel augmenta vel decrementa id efficiunt, etsi jungantur, lymphæ potius salivæ, & ventriculi propria si viscidior, inertior, obrutaque sit mole cruditatum, plurimum huc contribuit, ineptum enim tum menstruum est pro cibis solvendis & extrahendis, si maxime justo affluat secernaturque, a sanguine parcius, aut sit vappescens, aquosior, serosa acidove præternaturali ingrato, ac nauseoso tincta, vel & bilis regurgitantis moleculis infecta, ac corruptis ciborum reliquiis in pravum viscidumque abeuntibus liquamen; spiritibus maxime alio infumtis, fibræ musculosis ventriculi laxioribus existentibus, minusque se vivide ac robuste stringentibus, ad quassandum blandius cibum chymumque: unde id quod in cibis est gelatinosum, laudabile ac nutritium, non recte evolvitur, aut a partibus feculentis avellitur, sed succus crudior, impurus, viscidior, flatuum scaturigo ac fomes producitur, acescentibus succis, vel incrassatis vel cum bile in pravum confortium ruentibus & degenerantibus. Stomachica hucque convenientia remedia non ejusdem omnia dignitatis sunt, stomachica ipsa eligenda temperata, ad causæ calorem, acrimoniam, lentorem majorem minoremque attemperata, tonica, carminativa, absorbentia, confortantia, balsamica, interna & externa. Evacuantia quoque prudenti consilio data, cum primis, emeticis requirentibus solidum Medici judicium; quæ & circa appetitum dejectum commendanda sunt. Nimis tamen calidis non fidendum; multi enim dum volunt ventriculum confortare, viscera, succos, naturam ipsam corrumpunt, debilitant, destruunt.

Cardialgia nomen plures sub se complectitur affectus, qui tamen omnes molesti sunt ventriculo ejusque sensum graviter afficiunt, etsi ad viciniam quoque se extendant ob communes innexosque nervorum

rum furculos. Gravissimum est ex iis malis, quod ita describunt auctores, ut pateat, esse id conjunctum cum inflammatione, doloremque illi esse adscribendum, afficientem pertinaciter locum affectum ac dolorificum instar ardentis prunæ, de quo tamen non est, quod multâ loquamur, cum & rarior sit, & siquidem in morbis subinde tanquam gravissimum atque ultimum quasi symptoma occurrit, nihil fere Medico relinquatur, nisi symptomatum tentetur modo omni possibili mitigatio, & ad euthanasiam conciliandam concursus, cum malum tum incurabile sit, si in plenam inflammationem res devenerit.

Quandoque cardialgia sensum imprimit ventriculo ardoris, unde & vocatur ventriculi ardor, variosque habet gradus, cum & sanos sæpe graviter post certa ciborum potuumque genera adurat circa gulam, ac ventriculi orificium superius, alii vero gravius, diutius, frequentius ista patiuntur, ardore se vel latius extendente, vel angustiore circumscripto limite. Alii dolorem saltem sentiunt gravativum, prementem, & ratione diversorum quoque graduum ac modorum sensibili satis ratione molestiam creantem ægris. Alii vero exquisitiorem patiuntur dolorem, & valde acutum seu sensibilem, maxime circa scrobiculum cordis, ita tamen ut nec reliquum epigastrii spatium excipiatur, imo penetrantissimus sæpe urget dolor in ea dorsi regione, quæ superiori ventriculi respondet orificio. (imo & ardor seu fervor ille adurens æque ac aliæ species ad ipsam quoque gulam extenduntur assurguntque & versus ventriculi quoque latera acute satis & penetranter torquent.) Neque in tali dolore semper res subsistit, etsi in se molestissimo, gravissimoque, sed in malo graviori ac spasmodico viciniam quoque invadit, hinc videas quoque exempla, ubi talis spasmodica cardialgia jungatur quasi cum asthmate spasmodico, pluribus nervorum plexibus æqualiter irritatis, & tristi copula conspirantibus ad summos dolores, ingentesque simul anxietates, & respirationis læsiones, ad sudores usque etiam frigidos & extremorum frigus non raro cum turbato pulsu ac frequenti, cordis palpitatione, ut ferè immineant deliquia in malo ultra modum aucto. Etsi longe frequentiora sint ista dolorifica ventriculi mala sine tantis tamque gravibus symptomatibus.

Audias accusari inter causas acidum rodens biliosum, fibrillas nerveas ventriculi vellicans, ac distendens; neque dubium est, ardoris illum sensum acrimoniæ speciebus variis deberi, non præcise acidæ, sed & biliosæ, utut non acidæ, imo forsan frequentius enixæ, ac sui generis acri cruditati,

ditati, adurenti teneras stomachi fibrillas; & eadem sane spicula cæteras quoque hujus visceris dolorum species possunt efficere, etsi non distendendo, tamen irritando, vellicandoque; sunt qui Mechanismum huc referunt in dulcibus, pinguibusve observatum, censentque fixiorem cruditatis partem inferiore magis ventriculi loco cedere dolores, id vero quod sit flatuosius, grossius tamen, distendendo efficere cardialgiam proprie sic dictam circa sinistrum ventriculi orificium, subtiliorem vero portionem in bullas quasi elatam ac intumescenscentem altiusque assurgentem, ardorem magis superficialium inducere. Nec negandum quidem est, ardoris sensum sæpe altius assurgere, ut fere judices acres quosdam halitus ascendentes gulæ canalem eo fervore adurere; cæterum ubicunque se applicet acrimonia ad ventriculum, ac sive illa fixior sive volatior tenuiorque fuerit, omnes istos dolores poterit efficere, etsi diversos inde nasci modos gradusque nemò inficietur; hinc & sua habent intervalla hi dolores, nec continui sunt plerumque illi stimuli; multumque eo contribuit præsentia flatuum, datur enim & cardialgia solis adscribenda flatibus, qui tendendo potissimum fibrillas graviter afficiunt, & sæpe, æque ac solent alias acria ac pungendo irritantia, spasmodicam quoque suscitare valent Cardialgiam, quæ & gravissima est in teneriore maxime ventriculo; cujus sensilis tunica, si nudata magis, tomento suo blando haud satis fuerit obtecta, instructaque, facile & ab assumtis, & a cruditatibus ipsis inhærentibus nova semper dolorum metuenda sunt incrementa. Ut vel hinc pateat colicæ & cardialgiæ insignem esse convenientiam, cum in illa eadem ratione intestinorum canalis, continuatus scilicet Ventriculus, eademque ferè gaudens structura ac sensibilitate, graviter ab acris, fibras crispantibus, spasmos excitantibus humoribus, flatibusque afficiatur.

Diætæ errores cum primis cardialgiæ ansam præbent, cibi flatulenti, dyspepti, nimii, ac proin in ventriculo haud satis subacti, immutatique in bonum succum, acres, acidi, pingues, cerevisia vel feculenta, vel acris, vel alio pravo caractere tincta, vinum acidum, austerum, quandoque & nimis generosum in tenerioribus &c. abusus purgantium & Emeticorum maxime; venenatorum, imò venenorum ipsorum assumptio potissimum gravis excitatione cardialgiæ infamis est; ipsi quoque spiritus acidi, saturnina medicamenta, nimisque styptica, ac ponderosa copiosius assumpta; imò in teneris subjectis vel illa excitabunt sæpe dolorem, modo sint insueta, quæ aliis eum potius sustulerint ac sopiverint.

Gravidæ etiam fœminæ ab ardore gravissime & diu sæpe torquentur; hypochondriacorum cardialgiæ flagellum sunt certissimum, non tamen omnium. Et quid est, quod vermibus hic potentius sit in nocendo, soli hi omnem istorum dolorum tragædiam possunt in tota sua latitudine exhibere; in hydropicis gravia hinc ultimis vitæ temporibus tormenta observavimus; ut non dicamus de dysentericis, aliisque casibus, ubi ventriculi jam erosiones, inflammationes vel accessere, vel minantur; neque est fere morborum, maxime febrilium, genus, cui ista ventriculi incommoda se associare haud soleant. Quidam cibo assumpto gravius patiuntur, aliis jejunium est molestum, cibo sedante dolorem. Junguntur quoque sæpius inflationes hypochondriorum, ipsius ventriculi, imo & abdominis. In malo tam late patente remedia multiplicia suppetunt. Emetica ubivis in fronte collocata quasi cernimus, sed caute sane cum illis mercandum, nisi nocere magis, quam prodesse velis; idemque circa purgantia monendum, ubi mitiora seligenda, quæ nec ipsa in casu promiscue quocunque reperiunt locum, ob delicatum ventriculi sensum; tutius mitia carminativa, stomachica, absorbentia, terrea, præcipitantia, nervina, blandiora aromatica, tonica, temperantia, diluentia, paregorica, papaveracea, castoreata, cinnabarina; circa spiritus & essentias huc spectantes notandum, eas utpote cum vini spiritu paratas ac sæpe egregias, non semper habere locum in causa calida, ac ardore illo, qui & alia subinde remedia stomachica calidiora paulo atque acriora excludit. Conferunt quoque symbolum suum inunctiones cum carminativis blandis ac balsamicis; balsama, sacculi varii, emplastra stomachica &c.

Singultus est spasmus, & motus quidam convulsivus ventriculi, & consentientium cum illo, ob communes nervorum plexus partium, ipsa enim etiam præcordia afficiuntur, cum non solum orificium ventriculi sinistrum valde sensibile irritatur, sed & diaphragma atque cum hoc ipsi quoque pulmones afficiuntur per consensum; licet præcise vix dixeris sursum contrahi œsophagi nerveas fibras, diaphragmatis vero & consequenter asperæ arteriæ fibras deorsum, unde aeris explosio illa sonora contingat, isti enim spasmi explosivi sursum magis unanimiter tendunt; sive flatus inclusi ventriculo ansam singultui præbeant tensione sua, sive acrimonia humorum ac cruditarum fibras eo urgeat ac laceßat, sive hæ ipsa sua atonia occasionem & quasi stimulum præbente moliantur istos spasmos.

Scilicet & hic latitudo obtinet summa, & insignis graduum varietas, manifestus semper est singultus, sed latet sub isto sono causa, nunc levior, nunc gravior, nunc gravissima, extendit se concussio ad tres etiam ventres moleste satis, centrum vero suum ac fomitem quasi circa cordis scrobiculum ac sinistri orificii confinia obtinens. Leviusculum vero quandoque & per vices, satis etiam sanos vexat, a ructibus tamen & in iis probe distinguendus singultus, cum ructus non supponant spasmos, sed quamcunque aeris seu flatus in ventriculo conclusi versus superiora propulsionem, factam, vel a robore fibrarum, vel occasione atoniæ ipsius, vel a domestico flatuum elatere, etsi nemo forsan negaverit, posse a strictura spasmodica expelli sursum aerem ex ventriculo, sicque combinationem singultus ructuumque fieri. Aliquando vero graviter & diutius affligit, non respirationem modo turbans, præcordia concutiens, ac dolore afficiens, cum virium etiam debilitatione, somni interruptione, ardoris & cardialgiæ conjunctione &c. In infantibus frequens est malum, haud æque noxium, solenne ipsis ob teneras sensilesque fibras, & ventriculum cibus nondum assuetum. A cibo nimio, a pauciore potu, variisque causis oritur alias, a cruditate quoque acri, biliosa, acida, viscido phlegmate, flatibus, nimia vini ingurgitatione, cibi immodica assumptione.

Gravius est malum, cum accedit ad morbos alios & periculosos, uti in hypercatharsi, ac in dysenteria, ubi equidem non desunt exempla eorum, qui præsentem licet singultu evaserunt, interim tamen plerumque tristissimum est symptoma ac signum; magno sæpe ardore & anxietate singultum comitantibus; unde semper gravia minatur in morbis ab inanitione, in gravioribus ac largioribus hæmorrhagiis, item in affectibus nervorum, spasticis, hysteriis, epilepticis, motibusque aliis convulsivis; in vulneribus ac inflammationibus cerebri, & in aliorum quoque viscerum inflammationibus, diaphragmatis scilicet, hepatis, renum, intestinorum in ileo &c. quando oritur a cartilagine ensiformi depressa, a vertebri luxatis &c. periculum quivis agnoscit; idemque agnoscendum, cum supervenit singultus febribus malignis. Ubi tanto cum periculo conjunctus est singultus, vix amplius cessat, donec fatiscant vires; alias vero inæqualiter nunc mitius, nunc pertinacius affligit, ac per intervalla. Hinc & mitior facile solvitur, solo quandoque potu, imo spiritibus vel sola ad alias res attentione majori & fixiori avocatis ab istis nisiibus spasmodicis. Sæpe dimissis, qui tendebant ventriculum irritabantque, flatibus statim cessat; nonnunquam vomitu solvitur; quid terror, alique animi

motus in cohibendo singultu valeant, æque ac cohibita respiratio, tota die observare licet; cum vero sternutatione solvitur, tum nova ac vehementior, pluriumque partium explosiva strictura hanc priorem delet, spiritusque alio vocat, & fibras ad aliam melioremque reducit tensionem.

Ex supra dictis evidens est, non eandem medendi rationem nec remedia eadem cuivis singultui convenire. Emetica dubio procul quandoque saburram illam excitantem possunt ejicere, neque tamen promiscue ideò danda, cum tot in casibus nocere magis queant quam prodesse, maxime in atonia ventriculi quæ ansam malo sæpe præbet, debili existente ventriculo, qua fibras suas earumque tonum; & cum symptomaticus est singultus acceditque in statu gravissimorum morborum, quis nisi ineptus daret tum emetica? Vel purgantia quæ cautissime quoque exhibenda; aloetica, myrrhata, aliaque amara, uti rhabarbarata laudem merentur in malo leviori, ubi ea licet exhibere. Alias magis confugimus ad nervina confortantia, demulcentia, temperantia, tonica, stomachica blanda, cordialia, bezoardica, carminativa, paregorica, papaveracea, mitissima opiata, (fortiora non nisi tutioribus reservando casibus, viribusque integris:) castoreata, cinnabarina &c. vesicatoria, revellentia alia, siccæ cucurbitulæ, erunt subinde proficua; externe balsama varia, sacculi, inunctiones, cataplasmata roborantia, nervina, paucis, stomachica. Respiciendum vero & est ad causam calidam, vel frigidioram, ut rite assignes remedia, multum enim hîc quoque hic respectus valet.

Vomitus perversa ventriculi actio est, cum enim hic naturaliter contractis leni peristaltico motu fibris suis muscularibus versus inferiora urgeat, promoveatque sua contenta, ita in statu præternaturali ille motus nifusque plane pervertitur, ab inferioribus versus superiora tendit, eoque protrudit contenta sua, non sua tantum propriaque vi, sed & diaphragmatis nisibus, conatibusque musculorum abdominis concurrentibus, neque enim motus illi facta irritatione in uno sistuntur loco, sed quemadmodum nascuntur in diversis sæpe, ita ad plures se extendunt ob communes nervorum plexus, spasmodica constrictione in ventriculum potissimum concentrata, qui sub illis spasmodis (semper enim convulsiva actio est vomitus, etsi gradibus, ac facilitate diversissima distinctus:) ejicit sursum contenta sua, vel in se collecta ipsa, vel ex duodeno in ipsius cavum eodem inverso peristaltico inferioris istius canalis motu regurgitantia ac

propulsa. Iste vero spasmus a molesta irritatione spirituum ac fibrarum oritur, facta a cruditatis ventriculo inhærentis acrimonia, aut mole eum gravante vel cibi, vel succi cujuscunque pravi, vel bile desciscente & huc appellente, aut acescente, imò & inspissata, aut a flatibus varie tendentibus ac laceffentibus fibras; aut irritatione aliunde petenda, & huc propagata, ex ipso capite atque a nervis, & spiritibus per varias ideas nauseabundas, vel etiam ventriculo haud gravato, nec propria culpa patiente, per communicatos aliunde ex variis regionibus corporis stimulos, uti a renibus frequenter fit in nephritide, ab utero in hystericis affectibus, a capite quoque, ex hypochondriis &c. Excernitur varia, quæ ventriculum tum occupat, illive ingeritur ex ventriculo quasi continuato, duodeno scilicet, materia, nunc acida, nunc falsa, nunc amara, nunc austera, bilis, pituita, serum, cruditates, varii coloris, pro corruptionis gradu ac causis; sæpe sola etiam pinguedine excreta, quam collegit; qui subigere eam reliquisque succis incoquere haud valuit ventriculus; sæpe cibis, & medicamentis modo assumptis retentis, & rejectis humoribus aliisve cruditatibus, ut vix capias, quæ unum possit rejici tam violenter, retento tamen altero in eadem cavitate contento.

Non raro quidem utiliter, & cum emolumento, & subinde criticè contingit vomitus, ejiciens id, quod molestum erat, aut graviter, si fuisset retentum, nocere poterat. Sæpe tamen & symptomaticè, & cum gravi ægri afflictione, quin & periculo contingit. Frequenter fiunt conatus quidam vomendi inanes, nulla ejecta materia, quem conatum alii appellant nauseam, etsi haud conveniat confundere nauseam cum conatu vomendi, sæpius nausea Vomitus præcedit, sæpe eum procurat atque excitat, sed ipse conatus vomendi est a nausea diversus ac probe proin distinguendus. Vomitus vero appropinquantem annunciat nausea, largiore salivæ ad os confluxu simul contingente, anxietatis sensu præcordiis incubante, eaque stringente etiam; saliva illa ad os confluens varios, ac nauseabundos offert sapes; est vero distinctum quidam vomitu aquæ ex gula, ubi magnis conatibus non tam evertitur Ventriculi musculus, aut propelluntur ejus contenta, sed stricturis circa gulam magis terminatis, ex glandulis ejus extorquetur lymphæ abundantior profluens ex ore, mane compressis, distincto a vero vomitu affectu; ut vero redeamus ad institutum, confluente ita ad os suis ex glandulis spasmodicè strictis saliva, tremunt quoque labia, ardor diffunditur per corporis ambitum, rigoribus mixtus,

mixtus, frigent imo extrema, vertigo percipitur, videturque sæpe quasi deliquium imminere; quandoque cardialgia præcedit, aut ructus, imo & singultus, aliique molesti circa ventriculi regionem sensus, prout ægri facilius vomant, vel difficilius, hic enim ingens observatur discrimen, imo ita quandoque stringitur ventriculus, ut ejectione contentorum potius impediatur, evadatque magis dolorifica, ab junctam versus superiora constrictionem; quidam digito faucibus inserto, linguaque pressa promoveant vomitum, si succedere nolit; ejiciuntur vero contenta ventriculi plerumque cum impetu & confertim, magno in aliis conatu, in quibusdam fere nullo; uti lac evomunt infantes adeo innoxie, vel cum fructu potius, ut dicatur vulgo, id æque nutrire ejectum ac retentum. Egeruntur nunc modo ingesta, cibi & potus, cum cruditatibus succisque prævis, acidis, amaris, corruptis varie mixti, vel & hi soli sine cibis, crassi, viscidi, tenues, aquosi, acidi, amari, falsi, nidorosi, insipidi quandoque &c. hypochondriacorum maxime vomitus sunt singulares, etiam quæ excreta, sæpe tam acidi, ut stupefiant dentes, sæpe austera amaritriæ ingrati, obscuri sæpe coloris, ut supra jam dictum, pingues; a fascino mira leguntur per vomitum rejecta, qui utut hodie vocentur a pluribus in dubium, tam certa tamen firmata sunt experientia, ut frustra cum incredulis disputetur; etsi nolimus insecta omnia hac via exclusa ad magiam referre, utut de illorum productione multæ adhuc gliscant lites.

Notum vero est, vomitum oriri a potu nimio, à tepidis, sumtis aquosis, ac simul pinguibus copiosis, a variis assumtis data opera emeticis, quæ inter hodie obtinet primas hypecacoanna; tabacum minus assuetis vomitus quoque fumo suo ciet; idem quidam observarunt ab opiatis, aliisque etiam acris, purgantibus quoque, quæ præter intentionem sæpe stimulo suo sursum adigunt ea, quæ continentur cavo ventriculi; de venenis res est notissima; de ira animique vehementibus aliis affectibus suppetunt quoque observationes; nausea frequentissimè dat ansam. Qui navi vehuntur vehementer vomunt, non tamen omnes, quidam etiam rheda vecti id patiuntur. Gravidarum plurimæ diu his tormentis sunt subjectæ, in febribus variis frequenter accedunt vomitus; qui & præcedunt subinde varios morbos febriles, variolas quoque & morbillos; affectibus spasmodicis sæpe jungitur, colicæ cum primis spasmodicæ, sed & biliosæ, nephritidi, calculo, uterinis affectibus, chlorosi, vulneribus, maxime capitis supervenit; pluribusque aliis morbis.

durat; & recurrit, aliquando paucis absolvitur egestionibus; si diutius, graviusque affligat, exhaurit corpus, multumque debilitat, variam inducens cacochymiam. Vitia conformationis ac solutæ unitatis post mortem detecta tacemus.

Cum de remediis sermo est, non exigua de emeticis occurrit disceptatio, ajunt enim naturam sursum tum vergere, ejiciendum ergo penitius id quod gravet eam; neque inficiabimur, dari casus, ubi nauseante ventriculo, nec satis succedente ad plenam evacuationem molestæ copiosæ, tenacisque cruditatis vomitu, novo quasi stimulo in robustiori ægro opus videatur; plerumque tamen id minus erit extra hos casus tutum, maxime in conatibus vomendi symptomaticis, ubi inepte in gravissimis sæpe malis, viribus jam exhaustis, recurri quandoque videas ad emetica, ne quid scilicet relinquatur intentatum; unde prudentiores, si quidem adsit, quod removendum videatur, purgantia mitiora præferunt, quæ & tonica simul sint, ex rhabarbarina atque aloetica familia desumpta; plenius tamen rem pro varietate casuum efficiunt stomachica, confortantia, nervina, mitia aromatica, absorbentia, terrea, subinde & paregorica, papaveracea, anodyna, ipsaque opiata, ac frequenti usu theriacalia. Exterius sacculos, emplastra, balsama, cataplasmata roborantia adhibemus, aromatica, adstringentia &c.

Cruentus vomitus, quoad ejectionis mechanismum & spasmodicam illam ventriculi contractionem originem indolemque agnoscit eandem; aliis tandem vomitibus plerisque periculosior ob dignitatem materiæ ejectæ, ac conjunctam plerumque sanguinis pravam, imo & viscerum haud raro dispositionem; etsi enim quandoque mulieribus obstructis mensibus accidat sine multo periculo; alias tamen & his, & viris maximè gravissimè minatur truculentum symptoma, cum inopinato largissima impetuoso vomitu sanguinis effundatur copia, grumosa potissimum ac nigricans, quandoque tamen & fluidior, secedente per alvum sub idem plerumque tempus atro quoque & uberiore sanguine; hypochondriacis plerumque transcribuntur isti vomitus, neque tamen illis solis competunt, etsi lieni potissimum, ejusque cum ventriculi nexui adscribendi potissimum, sequuntur potissimum obstructionem hæmorrhoidum, variasque in istis regionibus aggestiones, indeque factas metastases; in dysenteria quoque subinde talis observatus est vomitus; maxime autem oritur in cacochymicis, qui ex malo hypochondriaco, vel diuturno
vel

neglecto tales evasere ; quamvis & dentur juvenes ex æstu sanguinis, atque orgasmo peculiari obnoxii malo tam gravi, recurrenti etiam in nonnullis per periodos, indicio plerumque tristiori qua eventum futurum. In casu ab alto, aliisque externis violentiis conjungi quoque potest ; plerumque cum magna sit ægri debilitate, adeo, ut & deliquia, eaque gravia, conjungi excretioni largissimæ, ac abundantissimæ observaverimus. Vasa scilicet ventriculi rumpuntur alicubi, sive erodantur ab acrimonia quadam, sive ab orgasmo distendente, aut ipsa aggestionis copia rumpantur ; ad minimum scrutinia post mortem anatomica in aliis inflammationes, obstructions, in aliis corrosiones & continui solutiones, & cum primis viam sanguini apertam ex vase brevi in ventriculum patente, ramoque ejus ampliore ostenderunt. Venesectio in pede inter remedia primo plerumque loco ponitur, ut sic revellatur ab ista ad ventriculi cavum tendentia sanguis ; internè verò stomachica, nervina, resolventibus atque adstringentibus prudenter combinata plerumque cum fructu adhibentur, nisi nimia, quæ occupat corpus, cachexia, opem excludat omnem.

De alvi circa excernenda vitiis.

Choleram primo nominamus loco, etsi illa non per alvum modo, sed & per vomitum simul impetuosè se exerat, variis quoque gradibus, pro subjecti ac causarum diversitate. Subitò invadit vehemens hic affectus, nullas concedens inducias, sed sursum deorsumque vim humorum ingentem ejiciens confertim & cum impetu, ac si emeticum simul purgansque medicamentum fuisset assumptum, ejectis humoribus nunc acidis magis, nunc biliosis, serosis, spumescens quoque sub tanta fermentatione quasi & agitatione ac quassatione ; varia scilicet heterogenea corruptæque cruditates cum feculentis sese uniunt & excernuntur, modo naturam vehementer turbante, ac graviter ob impetuositatem affligente & torquente, hinc gravis præcordia quatit dolor, ac cardialgia stringit epigastrii regionem, variæque stomachi stricturæ dolorificæ admodum, hinc dolores varii etiam abdominis, tormina, distensiones a flatibus conjunctis, ac tumultuantibus elatere suo sub istis turbis, anxietas insignis occupat ægrum, magnæque inquietudines, accedit subinde frigus, ac horripilatio, mox calor atque æstus, vires subito debilitantur, turbatur caput, vertigines obrepunt, tinniunt aures, jungitur & sitis humido tam largiter ac celeriter excreto ; acutum est malum, occultæ sæpe malignitatis, maxime

ximè latente visceris vitio , nervi quoque graviter afficiuntur , ut spasmi etiam immineant quandoque , & non infrequenter deliquia accedant , evacuationibus tam subitaneis subito exhaurientibus vim corporis omnem ; hinc & brevior est affectus & acutè in partem quamcunque terminandus , cum diu natura par esse non possit tantis nisibus ac tam violentis citatisque egestionibus .

Et hinc facile patet , quo sensu dici possit cholera hypercatharsis intensior & duplicata spontanea , cum & hic proprie loquendo nihil sit spontanei , sed quod in hypercatharsi est excessiva medicamenti purgantis dosis , aut vehementia , id in cholera esse solet ejusdem indolis , summæque acrimoniæ humor , isque justo copiosior , genitus tamen in corpore , atque ad illam acredinis *ἀκμὴν* evectus , ut partim turbare humores reliquos , illisque vim quandam quasi fermentantem possit inducere , cum maligna quadam turgescencia peculiari , cujus acrimonia salina , ac biliosa vellicans totum intestinorum ventriculique canalem misere laceffit , laniatque , ut insurgant spiritus , constrictisque fibris glandulas urgeant ad secretionem abundantes feri acris , quod tamen per eosdem humores ferocientes acres redactum est in statum quendam fusionis , sub quo uno impetu ad irritatos intestinorum parietes appellit ac protrudit , stimulo monstrante viam ; bile in istis turbis non otiosa , sed partim agente abundantia sua atque acredinè , partim patiente , utpote suo ex folliculo sub illis stricturis violentius excussa atque extorta , uti & pancreatico accidit succo , omnibusque huc confluentibus rivulis , qui omnes augent terribilem hanc excretionem , partemque ejus constituunt ; sic omnia ad effectum adeo violentum conspirant , sub ista præcedanea in corporum pravorum succorum cumulatione ac degeneratione in statum pessimæ corruptionis ; neque mirum proin est & sursum & deorsum ejici varias cruditates ac feculentias , cum & talium humorum in statu illo fusionis massæ sanguinæ per collectos acres & quasi venenatos succos (tales enim & in corpore gigni possunt summeque exaltari) copia adsit abundans , & consequenter stimulus ubique sursum , ac deorsum applicatus ac laceffens indefinenter , neque videtur opus , ut recurramus ad volatilitatem acidam spumofam , quæ efficiat ut sursum , ac biliosam , qua deorsum urgeatur ejiciendus humor , ille enim etsi fixissimus sit , idem tamen efficiet , modo stimulus irritaverit satis fibras , ac ventriculi nauseam intendant crudi corruptique humores , unde & nolim peristalticum motum circa duodenum velut divi-

sum &

sum & alternantem supponere, cum hæc actio excretoria violenta & sursum, & deorsum motui peristaltico nulla ratione sit adscribenda, qui est motus blandus naturalis ac tardus, hæc vero omnia in his formidandis casibus atque excessibus sunt a spasmodicis constrictionibus ventriculi & intestinorum, imo & partium vicinarum, qui convulsivi motus toto cœlo differunt a peristaltico.

Etsi vero istiusmodi venenati quasi humores in corpore gignantur, diætæ tamen potissimum erroribus sunt adscribendi saltem remotius, excessibus in vino, ac copia ciborum promiscuorum, acrium, crudorum, tempestatum quoque noxiarum subitis mutationibus, frigori, creberrime æstivo calori excedenti, fructibus horæis, cucumeribus, melonibus, lacticiiniis, fungis, recentibus, acidisque vinis, pravæ cerevisiæ, purgantium ac emeticorum non recto usui, iisque minus tutis in substantia datis, &c. humores enim etsi jam in corpore collecti, plerumque opus habent aliquo excitante, quod & occasionem præbet eruptioni tali per modum furentis cholæræ; cæterum a tali prava diætâ sensim quoque tales gignantur ac cumulantur succi pravi, ut postea sæpe sine manifesta causa oriatur cholera etiam vehementissima, cum satis illi fuerunt cumulati, talesque efferæ humorum in corpore commotiones & turbæ possunt oriri citra omnem alium morbum, cui tamen sæpius etiam accedunt, uti febribus tum continuis, tum intermittentibus, aliisque morbis, etsi probe distinguenda sit cholera, ab evacuationibus aliis in morbis contingentibus, vel symptomaticis, vel etiam non raro criticis. Sæpe tales excretiones facile cedunt remediis, humoribus tamen magis efferatis potius augentur a remediis anxietates, quam tollatur malum, si maxime remedia minus congrua fuerint, ventriculo non grata, vel nimis adstringentia, ante tempus opportunum exhibita, neque enim licet statim vi quadam cohibere hos motus, has ejectiones, has furias, sed indulgendum ipsis tantisper, interpositis si liceat, ob continuos nîsus roborantibus; externis saltem strenue agendum, succurrendumque naturæ laboranti, fotibus calidis, linimentis, inunctionibus spirituosis, balsamis, emplastris, sacculis, epithematibus etiam theriacalibus; etsi sæpe nihil tale ferat malum adhuc ferociens, sed omnia respuant ægri, anxii summè; tentandum tamen sensim sensimque, an ferat aliquid ventriculus, an retineat quædam in intervallis, quod exiguis bolis, imo paucis pillulis tentandum, donec paulo largiori dosi admittant bezoardica, confortantia, theriacalia, paregorica,

rica, adstringentia moderata, anodyna blanda, nervina ac præcipitantia; caute tamen omnia exhibendo, ne denuo irritentur fibræ ad nifus novos excentricos, prioribus vix sedatis, ac facile adhuc residua dosi quadam acrimoniæ in primis viis, quæ novæ materiam tragædiæ haud difficulter suppeditaret intempestive irritata, inde & summa, si per anxietatem liceat decubitus, quies est commendanda.

Et hanc quidem *choleram* vocant scriptores Medici *humidam*, aliam quoque *siccam* allegantes, ubi ex turgescente humore haud adeo copioso exurgant flatus, resoluti in gas orgasticum, tinctum biliosis acribus particulis, sursum latis, cum dolore ac distensione, alvi potius adstrictiore, qui tamen status flatulentus mox ipsis circumstantiis a cholera distinctissimum exhibet symptoma ad colicas potius affectumque hypochondriacum ablegandum.

Diarrhœa vocabulum amplam habet significationem, tanquam genus multas sub se complectens species, quæ vero strictius ita dicitur alvi egestio fluidior, crebriorque, eo ipso statum denotat præternaturalem, quo excrementa moram in intestinorum gyris sufficientem trahentia eam sensim consistentiam nanciscantur, quæ commodæ illorum stas temporibus excretioni faveat; in alvi igitur fluxu frequentior illa largiorque excretio fecum satis ostendit, non eam in intestinis traxisse moram sordes, quæ consistentiam naturalem modumque consuetum egerendi attingerint, sed ejici liquidiores, cum nifu nunc majori, nunc minori, quandoque sine torminibus, crebro tamen & comitantibus illis dejectiones, ac præprimis præcedentibus; ea excretorum sæpe quantitas est, quæ nulla ratione assumtis videatur respondere, mirumque videri queat, ubi sordes istæ omnes in corpore latuerint. Variam vero liquida illa excreta indolem habent, feculentis cum bile, cruditatibus ac sero, colorum sub schemate variorum combinatis, varia quoque consistentia, valde serosis, liquidisque, subinde in principio spissioribus, sæpe & viscidioribus, quasi mucilaginosi, spumescens, fœtore nunc majore, nunc minore ingratis, regulariter non purulentis. Colores excretorum, ut diximus, variant, flavent quandoque a bile, imo viridescunt, referunt vini feces, fusco alias, cinereoque colore, imo & quasi nigro conspicuas, quod a medicamentis martialibus ordinario observatur, si assumantur paulo largius, aliquando & a corrupto sanguine admixto (cujus supra de vomitu cruento meminimus.) Sed & ab aliis humoribus in corpore corruptis, biliosis, adustis quasi, ac putredinosi etiam in aliis casibus.

Etsi vero non semper jungatur vomitus, uti de cholera modo dictum est, notandum tamen sæpe illum ad hos quoque alvi fluxus accedere; ad minimum vix erit diarrhœa, ubi non simul ventriculus aliquid patiat, aut plurimum conferat, imo sæpe & doleat, aut saltem debilior sit, imminuto aut dejecto plane appetitu, unde cruditates, harumque visciditas, atque ex hac tanquam fomite aprissimo flatulentia, borborygmi per abdomen sparguntur.

Intestina scilicet sunt ventriculus quasi continuatus, ubi absolvitur chylicatio, chylique a fecibus sequestratio, ut sic & reliquiae ciborum jam corruptae hinc congerantur, asserventurque in anfractibus illis usque ad commodam excretionem, & aliunde quoque affluant admisceanturque his feculentis alii humores, ex bile, pancreatis succo, glandularum excretis varie combinati atque enati; Horum igitur diversi generis succorum acrimonia plerumque evenit, ut fibrae motrices intestinalium ultra modum irritentur, urgeanturque ad pellenda inferiora versus contenta sua, quod contenta illa sua quoque mole ac pondere quasi efficere possunt, vel etiam corruptione sua ac turgescencia sub putredinosa fatiscencia contracta, mole simul, flatulentia, atque acrimonia in stimulando urgendoque ad excretionem concurrentibus, etsi acrimonia frequentior videatur & praecipua causa, sive biliosa illa sit, sive acidior potius, aut alio acrimoniae ac cruditatis caractere tincta; plerumque tamen praecipua ratione concurrat ad excretionem tam notabilem status fusionis, qui ipse imprimatur M.S. sub quo stimulo in intestinis continuo durante confluxus eo largior seri tenuioris contingit, cujus abundantia iteratae istae ejectiones constant potissimum; fibrae etiam semel irritatae haud facile ad hanc redeunt quietem, novo semper elatere nisuque urgentes contenta canalium versus inferiora. Uti vero fibrarum intestinalium irritationes, imo & tensiones ac spasmi diarrhoeis praebere ansam solent, ita idem a fibrarum quoque fieri potest relaxatione aut saltem atonia quadam, quae promptius quam par est dimittat contenta, imo & sensibilitate justo majore ob tensionem fibrarum ac temperamenti calorem inducta; si vero juxta scriptores Medicos etiam ab obstructione glandularum intestinalium oriatur diarrhoea chylum non admittentium, ut par est, eo ipso etiam a chyli visciditate osculis subeundis minus apta oriatur, si vero glandulae illae plus justo sint apertae larga dimissione seri dabunt occasionem; ita tamen ut colorem rubellum sero quandoque inductum vix liceat ab ista glandularum

rum laxiore apertura, sed potius a vasculis quibusdam sanguineis sub ista humorum fusione ruptis deducere, aliqua cruoris portiuncula dilutius tinge serum.

Fiunt vero istæ diarrhœæ vel continuo magis, vel per periodos, etiam statas, gravius, leviusve, pro causarum ac subjectorum varietate; nunc enim a diætæ erroribus cibique & potus copia oritur, aut qualitate illorum acri, acida, humidior, corruptioni ac fermentationi obnoxia, lubricante, dulciore ac cum bile turgescente; quo & assumptorum pinguedo exsuperans, falsedo, vis laxans, feculentia cerevisiæ, aliæque pertinent vitia, turbis in corpore excitandis apta, quo & terror, timor, ira, aliique animi affectus cooperari egregie ac vim habere ingentem solent; purgantium quoque abusu talia possunt evenire, imo & a resolventibus medicamentis aperientibus & nitrosis, imo & subinde per accidens ab ipsis opiatibus; ut de acris venenatisque assumptis taceamus.

Jungitur diarrhœa cum aliis morbis quandoque symptomatice ac non sine ingenti periculo, quod in malignis febribus, variolis, morbillis, in phthisi confirmata tristi patet experientia, hydropicis quoque non semper salutaris, ac infesta puerperis; infantibus frequens symptoma, sub dentitionis maxime comatibus; peior, torminibusque comitata ingentibus cum feces viridiores ac spumescentes fuerint. Quam autem diarrhœam vocant *fluxum hepaticum*, in senibus observatam, ubi excernuntur rubicunda instar loturæ carniū, illa vera diarrhœæ ordinariæ, species non est, quippe conjuncta cum atonia viscerum ac intestinorum, & cacochymia sanguinis incorrigibili plerumque, senili marasmo eum fluxum fere ordinario comitante; neque id vocaveris diarrhœam stricto hoc sensu, cum in paralyfi alvus dimittit involuntarie feces, iste enim status intestinorum alius quoque est, aliamque agnoscit causam.

Interim tamen & critico morbis supervenit modo diarrhœa, uti continuis etiam febribus, in certa earum specie epidemice grassante salutariter eam supervenisse crebro observavi; sic innumeros etiam alios morbos subinde solvit; & solatur quoque molestias varias hypochondriacorum (etsi eas quoque sæpissime aliis in casibus augeat:) aliis vero salutariter quoque evenit, sub ipsis tempestatum anni mutationibus, aliis dato tempore diarrhœa quodam naturæ robore correptis non sine commodo valetudinis, aliis vero utile hoc suo modo malum moleste tamen ferentibus nec tamen vi quadam impedire ac tollere au-

dentibus, quod tamen ob nimiam ipsis grave est frequentiam, præservans ex una parte, debilitans naturam ex altera.

Quidam laxantia primo ponunt loco, sed existimem ea caute esse danda, nec ordinario requiri; præferunt vero, ubi necessaria visa fuerint, rhabarbarata; adstringentia prudenter adhibenda, quod & valet de theriacalibus, stomachica, roborantia, absorbentia, acidum corrigentia, terrea, mucilaginosa, gelatinosa, blanda, viscidula non tenacia, admodum conferunt, opiata caute danda, neque cito ac intempestive constringenda fluxio; externa topica abdomini applicata, balsamica, emplastra &c. commendantur: quies vero & diætæ regimen cautum, ac moderamen justum animi affectuum maxime conferunt & curando & præservando.

Tanta verò cum sit diarrhœæ varietas, tum ratione causarum, tum modorum invadendi, & excretorum quoque ipsorum, facile quivis agnoscat, posse species ejus ingenti numero, ac plures omnino, ac quidem recensentur hætenus agnoscunturque a Medicis, à circumstantiis variis denominari ac statui etiam novas, siquidem multiplicare series numerumque morborum Medicinæ judicaretur proficuum; cum autem prudentior Medicus pro ipsius diarrhœæ varietate hæc facile distinguat, neque sine experientia multiplici distinguere satis possit, facile patet, non opus est, distinctionibus tam sollicitis horum affectuum, cum ne ii quidem, qui vulgo in libris Medicis distinguuntur exacte, noti satis sint ac consensu quodam universali definiti, unde evenire solet, ut vix eadem ratione describi vel possint, vel soleant, sed ab aliis aliter fere definiantur, concipianturque; *Lienteriam* ac *Cœliacam* intelligo, species diarrhœæ haud adeo inter se quoque diversas, & vel solo egerendi modo ac tempore, aut aliqua egestorum diversitate quoque distantes; sic enim *Lienteriam* in excretionem intempestivam, vel in levitatem intestinorum, & *cœliacam* in gradu quodammodo mitiore, ventriculo compatiente quarunt; quanquam istis subtilitatibus haud indigeamus, possimusque utrumque affectum sub uno complecti, facilius sic distinctum, cui & distincta competat idea, diarrhœæ speciem in eo agnoscentes, quam si duos inani *ἀντισεία* distinctos quis velit concipere, atque eo ipso discentes confundere.

Iste igitur affectus à diarrhœa non solum differt ipso egerendi modo & tempore, cum fiat illa egestio mox post assumptionem ciborum, quanquam maxima hic in casibus individualibus occurrat differentia, &

in gradibus, cum sint qui mox à cibo sumto cogantur deponere alvum, credentes se cibum modo assumptum mox ejicere, cum tamen non excernant nisi excrementa diu ante collecta, & satis pro morbi ratione cocta; alii vero cibos quidem conspicuos non egerunt, neque tamen feces satis coctione moraue debita subactas, alii autem cibum ne immutatum quidem iatis egerunt, & longe citius, quam fuisset excernendus; etsi sæpius hic fallantur ægri, cum talia etiam quandoque egerantur, quæ mutationem non facile subeunt, vel ob tenacitatem, vel ob rationes alias. Rariores vero sunt casus, ubi omnis generis alimenta agnosci possint adhuc immutata in excrementis, colore, odore, & si qui sint singulariter curiosi, sapore suo servato, quæ tamen alias facile concoquuntur. Id frequentius fuerit, non satis cocta esse excrementa, aut debita mora ad consistentiam ac fœtorem naturalem reducta, sed cruda, & serosa, liquida, semicocta, aliquando albentia, unde chylosa dicitur diarrhœa, fœtore juncto peculiari, & à naturali differente; neque semper (quod solent scriptores plerique supponere) absque omni dolorum molestia istæ eveniunt citatæ dejectiones, nunc diutius, nunc brevius durantes quandoque & per periodos affligentes, vix ulla excepta ætate vel sexu.

Adeoque nunc majus in ventriculo existit vitium, nunc vero in intestinis, in ventriculo quidem, si ille atonia laboret, aut inertia menstrui, ut sic cibi nec tritura debita subigantur, nec efficaci extractione in chylum abeant laudabilem, in intestinis autem, si illorum fibræ laxiores veterum illam famosam facultatem retentricem læsam reducant in scenam, revera enim intestina lubricitate sua seu lævitate, quam vocant, inepta sunt ad concedendam sufficientem scybalis moram, sed ea sinunt elabi semicocta, crudioraque; sive & concurrentibus ad effectum vel defectum potius hunc utrisque seu toto alimentorum canali, nec ventriculo nec intestinis moram ingestis necessariam relinquentibus aut conservare valentibus, ut sic crudior exiens ex ventriculo ad intestina cibus haud subactus, magma formet crudum viscidumque, neque ibi proba acendum separandumque bile, neque à laxatis retinendum fibris, imò & quandoque ejiciendum ab irritatis, ob ipsum quem corrupti cibi concipiunt acorem. Sequitur hoc malum post morbos varios, debilitate inducta ventriculo & intestinis, eorumque fibris in elatere tonoque suo graviter læsis, quod & post febres varias, & dysenteriam, & diarrhœam quoque vehementem aut choleram evenire potest; alias errores diætæ graves & multos non raro sequitur, unde in ventriculo chylicatio ob

ejus debilitationem læditur, in intestinis tonus vehementer imminuitur; præprimis ingestis esculentis, potulentisque acribus, facile fermentescentibus ac putrescentibus acidis, immaturis, valde pinguibus &c. Disponit quoque eo crebrior vomitus ventriculum valde reddens flaccidum; aliæ quoque systematis nervorum debilitationes, ac spirituum exhaustiones, ac dejectiones, robur enim spirituum fibrarumque requiritur ad coctionem cibi absolvendam, quæ si non absolvatur ritè nec egestio naturalis subsequi potest; unde facile patet, nimia liquida, lubricantia, ac frigida nimia assumpta sæpe fieri causam istius anomalix in excernendo, quæ si duraverit diutius debiles reddit ægros, absumit carnes, cacochymiam infert succis corporis, unde graviora, ni succurras tempestive, metuenda sunt, chronici scilicet, gravissimique morbi, cachexiæ soboles.

Remediis adstringentibus sanatio non absolvitur, nude scilicet talibus, sed potissimum stomachica temperata, roborantia, aromatica mitiora, absorbentia, terrea istis mixta, imo & prudenti applicatione martialia, comprimis in tincturis melioribus, etsi ne excluso quidem ferri in alcohol redacti substantia in minimis dosis, junctis cum stomachicis, confortantibus, carminativis; namque & hanc scenam flatus ingrediuntur, imo si illi incipiant iterum expelli sub ructuum schemate, spem afferunt novam redeuntis paulatim toni fibrarum hætenus nimium languescentis, nec flatus propellere valentis. Externa ex iisdem desumuntur classibus, in balsama, emplastra, cataplasmata, linimenta, sacculos &c. efformanda; de clysteribus disquirunt, an profint? commendant aliqui lenes, ac leniter proin detergentes, qui si parci sint qua dosin, & confortantes, tonicique quæ ingredientia non ubique excludentur; ordinario plus forsan nocituris illis in alvum injectionibus, si vel lubricantibus, vel acribus aut stimulantibus constant, cui enim bono sub egestionibus nimis stimulandum sit, vix apparet; proba vero diætæ plurimum conferet ad sublationem molestiæ illius, parcior cibus eupeptus, exactumque regimen quæ res omnes non naturales, etiam animi corporisque motus, necessitate indispensabili ægris inungenda sunt.

Dysenteria est inter alvi fluxus maximè formidanda atque conjuncta cum maximo periculo, cum jungatur plerumque cum acuta & continua febre, eaque maligna satis, sicque duplici ex capite periculum vitæ minetur.

Unde patet analogismum inter dysenteriam & hypercatharsin non
omni-

omnimoda niti similitudine ; cum enim hæc oriatur a purgantibus nimis violentis, nimiaque dosi exhibitis, sive illa ex hellebororum, sive colocyntlicorum, vel & productorum antimonialium in substantia cumprimis exhibitorum sinistro oriatur usu, & proin in principio sine febre oriatur ab erosione intestinorum eorumque nervis vehementer lacescitis, illa e contrario incipit cum febrili horrore, ac calore mox sese exferente, ut in principio erosio in canali intestinorum locum vix habeat, sed demum sub mali progressu & incrementis soleat subsequi. Interim tamen evidens est, esse intestinis dysentericorum gravissimam fibrarum nervearum irritationem ab acribus, qui ibi stabulantur pravisque succis, quo & accedit fusio sanguinis, serosæque portionis ad istos stimulos primarum viarum quasi propulsio abundantior, uti simul plurima in intestinis vascula sanguinea rumpuntur, suum fundunt laticem vitalem sicque tingunt feces ; ita tamen ut ordinaria non sit glandularum & vasorum in intestinis colligatio quasi, quæ vix nisi in malo funestiori ejusque *ἀκμῆ* accedit, etsi erosio levior in iis quoque possit evenire, qui evadunt, cum maxime villosa canalis tunica diu satis protegere valeat intimiores membranas intestinales, nisi nimia fiat acrimonia, uti sæpe nimia & prorsus corrosiva fit. Sive jam gignantur in corpore succi adeo venenati & pravi, tantas in sanguine turbas, tantasque in intestinis vellicationes producere valentes, sive a manifestis diætæ gignantur colliganturque erroribus, talibus improvide ingestis, quæ facile acorem, fermentescentem turgescientiam, ac putredinosam dispositionem in cavitate intestinorum subeant, accedente cumprimis bile jam antea pravè disposita, acriore, tenaci, fixiore, seroque acore cruditatum corrosivarum tincto ; si maxime aliæ ad excretionem viæ haud pateant, ac transpiratio cumprimis insensibilis cohibeatur subito aut diutius ; nihil verò potentius illas dispositiones pravas omnes deducit in actum, quam miasma, malo jam grassante, haustum, corpori illatum, quod potentissime ac celeriter succos corporis tum in sanguinis massa, tum in intestinis in sui motus leges cogere ac corrumpere valet, febrimque ac turbas accendere ac commovere.

Juvante cumprimis æstu ac fervore atmosphæræ, humores adhuc magis fundente, & ad effluxus disponente, quem sane mallem accusare, quam ætherem peregrinum, cum æther ubique penetrans vix ullibi queat esse peregrinus, ubique scilicet eo ipso perpetuo domesticus, & semper idem. Fructus vero malum quandoque cudere mirum non erit illi,
 qui

quî fermentantem horum attenderit indolem. Quid obstat igitur, quominus his turbis febrilibus excitatis, hac humorum acerrimorum fusione, hac intestinorum irritatione accedentibus, omnia in deterius ruant, ipse sanguis putrescere quasi ac pati *νέκρωσιν* incipiat, resolutis mixturæ vitalis vinculis ac principiis, intestinorum concava superficies arrodatur, mucosillo tomenti quasi organico (uti Lœwenhœkius eum vidisse se ait) abluto, abrafoque, vasculis sub orgasmo humorum & aggestione hic facta passim ruptis (neque enim capio quî vel oscula saltem eorum aperiantur, quæ in cavum intestini non hiant, multo minus quî transfudare per canaliculos suos possit sanguis:) & ab acrimonia quoque si jam nimia illa fuerit erosio, irritatis simul gravissimè nervis, ac fatigatis istiusmodi irritatione perpetua absumentisque spiritibus, adeo ut aggesto uberius huc sanguine inflammatio tandem suis gradibus gignatur, imo si res in pejus ruat gangræna ipsa invadat intestini canalem tam graviter læsum erosumque. Unde & in defunctorum cadaveribus reperta sunt intestina mucosillo suo nudata, intimius erosa, inflammata, cum putredinoso fœtore &c. si verò evadant ægri, sæpe quidem plenè curantur, ubi tamen pejus fuit asperiusque malum, gravia post se trahit alia symptomata, acrimonia scilicet non omni eliminata, nec subjugata, hinc & scabiosæ efflorescentiæ pertinaciores cacochymia, imo cachexia gravissimæ in oedemata, ipsumque terminandæ hydropem; lenteria quoque & aliæ primarum viarum debilitates ac coctionis læsiones sequuntur haud infrequenter.

Si verò *dysenteria* corripiat ægrum, dubites quid prius se exerat, febris ne an dejectiones, mox enim in principio frigore aborto, calor subsequitur, ortis simul dejectionibus frequentioribus, quæ & numero & copia augentur, dolore abdominis increcente, torminibusque umbilici potissimum regionem gravius affligentibus, sensimque augmenta capientibus.

Numerus dejectionum incertus est, frequenter tamen admodum esse solent una die 20. 30. 40. 50. vicibus recurrentes, inæquali sordium mole ejecta, aliquando frequentia imo continuitate quasi choleram æmulantur. Anxietas & inquietudo ingens est, somnum tantæ turbæ non admittunt sed continuis ægros vigiliis fatigant, urget sitis, & si bibant augetur vis dejectionum; frequens est pulsus ac celer; siccitatem faucium adesse mirum non est, imo ardorem in statu adeo febrili, imo inflammatorio, unde & ipsas adjungi petechias ajunt scriptores, quæ tamen, exceptis casibus specialibus epidemicis hos affectus forsan aliquando jun-

D

gentibus,

gentibus, vix fuerint veræ petechiæ, sed exanthemata potius funesta, testantia de præsentia jam inflammatione interna, exserente se jam in peripheria corporis gangræna imò sphacelo & putredinis initio per ista stigmata quasi jam mortificata.

Quæ excernuntur non semper eadem conspiciuntur, sunt aliquando excretæ feces tinctæ striis sanguineis, vel guttulis conspersæ, vel massulis coagulatis mixtæ, vel uberiori sanguine perfusæ, tinctæ, imo mero sæpe & largo sanguinis fluxu formidandæ; adeoque rubedo illa varia egestorum nomen dedit malo, etsi non semper illa rubeant, unde & albarior habetur, cum chylosæ quasi ac lactis æmulæ dejectiones apparent; verum alia est ratio illius quæ frequentior est dejectionis feculentæ non cruentæ quam albam vocant communiter (*die weisse Ruhr*) non intelligendo simplicem diarrhœam, aut cœliacam, sed talem dysenteriam in qua cessante jam apparente prius cruenta portione ejiciuntur feculenta, flava, viridia, pituitosa, imo viscosa quasi membranacea, purulenta varia, variegata, fœtida, imo nigra secedunt, funesto plerumque eventu, etsi magnas etiam portiones talium mucilaginum observaverimus ejectas, evadentibus tamen ægris, uno præcipue notabili, ubi crediderat servus, intestini longiorem portionem ejectam esse ab ægro; neque etiam omnes cruentæ dejectiones habendæ sunt statim pro exquisita & vera dysenteria, cum potissimum hypochondriaci varias hic pati possint anomalias ob hæmorrhoidum statum varium & intricatum. Dolores sunt plerumque intensi, nec remittunt tormina nisi per intervalla, imò malo sæpe cessant omne, sensu quasi intestinorum *ἔνερσις* jam patientium cessante.

Epidemium plerumque malum est & contagiosum valde, fructuum abufui sæpe adscribitur, ac æstivo soli adurenti ac fundenti humores, nec sexui, nec ætati parcat ulli, robustioribus sæpe præ aliis qui videbantur debiliores & magis morbo impares succumbentibus. Aliæ quoque anni partes non penitus excipiuntur; negandum tamen non est vitia diætæ plurimum contribuere, magisque etiam disponere ad suscipiendum contagium; etsi multi quoque corripiantur a noxiis solícite abstinentes, aliis liberis, qui maxime hoc in genere peccaverant, omniaque ingesserant promiscue. Accedit sæpe vomitus molestissimus, cardialgia, ventriculi quoque rosiones & ardores singulares molesti, singultus pessimi ominis si in statu morbi gravissimo & ab inanitione quasi superveniat, indicat enim fibras & languidas, & irritatas, ac inflammationi succumbentes, minus periculum foret, si talis orietur sine gravibus illis concomitantibus symptomati-

bus,

bus, saltem post sumtum cibum vel potum, ob ventriculi tum debilitatem & teneritudinem; ructus habent pro bono omine, quod obtinebit aliquando, cum indicat fibras robur novum expellendi flatus acquirere, possunt verò etiam à spasmodica crispatura ventriculi sursum adigi ructus, & tum boni nihil portendent; funestum maxime signum sunt, virium nimia & subitanea dejectio insignem notans etiam quà febrem junctam malignitatis gradum, dejectiones involuntariæ ægro non amplius advertente sponte quasi profluente feculentia, potissimum fatale frigus extremorum glaciale non sine madore. Mensium fluxus accedens nunc augere malum visus est, nunc minuere. Monuimus vero jam supra dysentericos non esse qui ab hæmorrhoidum statu vario cruentas quandoque patiuntur dejectiones, vel qui ob casus, externasque violentias cruentas sedes patiuntur, aut quibus sub diarrhoea simplici aliquid extorquetur rupto forsan vasculo uno vel altero sanguinis.

Molestiam morbi valde auget symptoma sæpe urgens, nempe. *Tenesmus*, seu conatus egerendi feces continuus ac dolorificus, frustraneus ferè, at semper urgens, fatigansque ægrum, dolore sæpe vix tolerabili, non sine procidentia ani sphinctere laxato. Notum est dari quoque tenesimum ab hæmorrhoidibus vel cœcis vel aperiendis ortum; ortum quoque subinde ab usu aloeticorum remediorum; quod & calculosa dispositio non infrequenter efficit, & vitia uteri; imo & vermes, maxime ascarides, molestissima morsificatione sua animalcula, imo & ab acrioribus humoribus ac flatulentiis in diarrhœis &c. Nos solum consideramus symptoma dysentericæ dolorificum illum summè tenesimum, cui opponere solemus vapores demulcentes lactis cum emollientibus cocti, suffitus paregoricos, clystères sebaceos prudenter applicandos, quietem quantum licet sub isto malo inquieto; potissimum vero ipsa remedia dysentericæ opposita, de quibus mox agemus breviter, si prius ratione tenesmi id monuerimus, summam illam acrimoniam exaltatam tam enormiter stimulare ad egestionem etiam inanem, mole humorum non amplius præsentem, fibras, præcipue a continuo illo ac diuturno transitu nudatis quasi fibris, mucoque abrafo, uti in stranguria vesica perpetuo urget urinæ excretionem vix guttulis quibusdam præsentibus; nec tamen omnem tenesmi vim ausim arcessere ab elatere sphincteris irritati, extremaque parte sola intestini recti nimis irritata, cum altius etiam applicentur isti stimuli totumque rectum intestinum graviter affligatur.

Medendi methodum quod attinet; dysentericæ principio quidam

inevitabili necessitate opponunt purgans sive laxans mitius, vel & rhabarbaratum, neque vero id vel tutum adeò vel necessarium erit ideò, quia rarò in primo ac verò principio vocatur Medicus, cum ægri tum adhuc non credant se tam gravi morbo incipere laborare, sic transit sane prima ac tutior periodus opportunior huic rei. Venæsectionem vix suaseris; præstant bezoardica, diaphoretica temperata, demulcentia, confortantia, blande adstringentia ac absorbentia simul, terrea mitiora, theriacalia prudenter data, paregorica, papaveracea, cordialia, nervina; clysteres rarius exhibentur, etsi sebacei saltem fuerint. Externa roborantia non nimis calida possunt adhiberi. Sed quid de emeticis dicemus, haud facile exhibenda illa! si vero hypecacoanham excipias, etiam nos illam excipiemus in hoc morbo, etsi jam facta sit Emeticum quasi universale in omnibus morbis; cujus tamen & molestiores vidimus effectus. Vim radice in curanda dysenteria nemo negabit, fateamur tamen necesse est, ipsos etiam Gallos fassos esse in exercitu ipsorum vim suam haud satis exercuisse celebre specificum, magna in copia hoc scopo collectum; requirit vero & id in applicatione circumspeditionem multam, quam & ipsi illi primi ejus commendatores agnoscunt esse necessariam, ne intempestiva, promiscuaque exhibitione plus noceat quam profit; de quo aliqua non inutilia leguntur in materia medica Turnefortiana &c.

De Affectibus quibusdam aliis ad Abdomen relatis.

Abdominis dolores a variis adeò causis pendent, ut sub uno schemate comprehendi nequeant, affectus enim quos hætenus sumus contemplati, qui alvi fluxu ægris molesti sunt ac funesti sæpius, ingentibus etiam doloribus stipati sunt haud rarò, nunc verò illam potius dolorum abdomen torquentium speciem allegabimus ac contemplamur penitus paulò, quæ sine alvi fluxu infestat abdomen, *Colicam* scilicet, ubi non vaga quævis tormina ac leviores lancinationes intelligimus, frequentissimè variis sub occasionibus in abdomine perceptos variasque ejus regiones perreptantes, sed insigniores illos, quos colicos vocant, nonnunquam omnem infimi ventris ambitum occupantes, aliquando umbilici potius torquentes regionem, alias ad latera quoque se extendentes, vario dolorum schemate sese manifestantes, nunc pungentes & lancinantes, nunc distendentes & quasi secantes, nunc infixæ quasi spina terebrantes, nunc vero cum ardore rodentes, aut tendendo lacerantes, imo & constringendo torquentes.

Est enim cum *Colica* ista ita comparatum, ut illa species sub se comprehen-

prehendat plures, ad quas quidem haud pertinere videtur *Colica* dicta *nephritica*, quam vocant illam quæ conjungatur cum calculo in renibus, ureteribus, aut vesica harente, cum dysuria combinatam, aut quæ calculum vel antecedit vel sequatur, isti enim dolores nephritici sunt omnes etsi mentiantur colicam, orti quippe a solido illo calculi stimulo nervorum plexus malè habente, gravissimosque hinc excitante dolores, qui nec cessare solent, nisi irritans illud, crispansque fibras vel sabulum, vel lapilli parvuli, asperique, vel majores calculi removeantur ac transeant, sic enim irritatore sublato stimulo cessent illi nephritici dolores.

Neque peculiarem agnoscamus *scorbuticam Colicam* (saltem in nostris haud adeo distinctam regionibus, illam enim facile reduxerimus ad biliosam, etsi difficile fuerit determinatu, an tota doleant intestina, an verò mesenterium, uti distinguunt autores:) vel ad spasmodicam quoque in quantum ajunt paresin ipsi succedere, & dolores articulorum. Id certum esse existimamus dari *Colicam Flatulentam*, cum inflatione distendente, tensiva nunc in epigastrio magis, nunc in hypochondriis, vel & epigastrio, imo omnibus his locis simul, cum vel sine vomitu, flatibus constrictis ac conclusis ut nulla ipsis pateat via, unde tanti dolores, distensiones, ac intensissima tormina, cum cardialgia etiam juncta, ructibus aliquod levamen afferentibus, si succederent.

Neque aliam quam observamus *Colicæ* speciem malè vocaveris *biliosam*, in qua calori intensiori junguntur dolores, siti, vigiliis, prostrato appetitu, aliquando & vomitu, & singultu, & ructibus quoque junctis cum oris fauciumque siccitate, dolore lancinante, scindente, ardente quasi. Et *spasmodicam* quoque non possumus non addere, in qua plexus nervei potissimum afficiuntur, indeque stricturæ spasmodicæ nascuntur summè dolorificæ, cum alvi obstructione pertinaci, ad quintum, sextumque protensa diem, ut ne flatus quidem ullus vel suppositoriis vel clysteribus etiam elici queat, doloribus interim incredibilibus, urgentibus, strictoriis, lancinatoriis ferè ad deliquia usque, accedente vomitu, cardialgia quoque, & singultu aliquando, umbilico versus dorsum retracto ut foveam formet regio ejus vel pugnum admittens, cum anxietatibus præcordiorum, terroribus ac succussionibus, celeri, agitatoque pulsu, palpitante corde, urina tincta; hæcque sane colica rectè tractata plenius curatur, ab erroribus verò, nimis animi motibus, vino concessio, exhibitis purgantibus gravissima ingruunt mala, aliquando gutta serena magis transitoria ac spasmodica, motus convulsivi varii, particulares ac

universales, ac tandem frequenter paresis. Et hujus Colicæ spasmi distinguendi sunt ab illis, qui dicuntur ab authoribus adesse in omni colica, stimulo nervos pungente, laceffente, irritante, unde crispentur fibræ, constringantur variè, tendantur, dolorisque sic forment sensum colici; hoc enim sensu omnis dolor colicus habet aliquid spasmodici, cum & flatus & acres humores nervos ita commovere ac irritare possint, ut tendantur præternaturaliter, ac sub illa tensione ac strictura fibrarum dolores oriantur Colici in partibus valde sensibilibus. Illa vero ultima Colica specialius ac majori titulo dicitur spasmodica, sive jam oriatur a pravis, qui collecti genitique in corpore sunt, succis nervos graviter pungentibus, sive à remediis saturninis, vinisque inferatur lithargyrisatis, unde illam frequentissimam, terribilem, cum recidivis, ac pertinacissimam vidimus. Quando ergò dicunt autores, esse in Colica spasmodicam fibrarum nervearum tensionem, tum in mesenterio, tum in intestinis, quæ totam illorum substantiam, id in genere intelligendum de colico dolore à quacunque causa orto, cum primis vero & quasi κατ' ἐξοχήν de spasmodica exquisita longe pejore & verè maligna.

Nihil potentius fibras stringit, incitatque, ad spasmos terribiles, quam saturninæ moleculæ, hinc tanta alvi occlusio, tanta stricturarum vis & dolorum exquisitissimorum pertinacia, non nisi cum spasmis illis cessans. Reliqui dolores Colici & a flatibus distendentibus, & ab acrimonia bilis exaltatæ quasi qua salinum suum stimulum, aliisque humoribus corruptis ac cruditatibus possunt oriri, sive acrimonia ad acidorum magis, sive acrium aliorum, imo & enixorum pertineat classem; sæpe tamen etiam juncta acrimoniæ visciditas ad pertinaciam plurimum contribuit. De vermibus haud dicemus, qui sui generis quoque tormina varia ac plurima excitare valent, si libeat ad Colicas quoque referenda, ad minimum in demortuis Colica vermes detexit sectio anatomica, sive dein causa illi dolorum unica & vera tum fuerint sive non, inventa quoque intestina inflammata, imò & erosa, quæ tamen facilius effectus quam causa mali fuerint. Venena sanè gravissimas Colicas, sed & inflammationes & sphacelum brevi inferunt.

Hysterica Colica suo modo etiam spasmodica est, eodemque tractanda modo. Biliofa icterumque quoque potest adsciscere, variamque cacochymiam. Modus terminandi est dolorum cessatio, fecibus flatibusque, via iterum patente, acrimonia ac humoribus fermentantibus subactis, spasmo cessante, ac redeuntibus sic ad quietem pristinam spiritibus.

Cæterum

Cæterum remotiores atque occasionales causæ plures sunt, ansam præbere possunt cibi viscidi, lenti, dyspepti, duri, sicciore, legumina, pisces, ova indurata, caseus, prava cerevisia, acida ac immatura vina, cohibiti flatus, atque excrementa alvi incaute retenta; acria varia, generosa etiam vina si quantitate excedas; affectus vero animi potissimum intensiores, frigus externum, cohibens transpirationem insensibilem. &c.

Inter remedia anticolica commendantur alvum emollientia, laxantia, & aperientia, circa quæ tamen cautelis opus est, laxantia enim proprie dicta haud facillè admittent graviores Colicæ species, imprimis spasmodica, facillè hinc in paresin præcipitanda; nec biliosæ promiscuè ea conveniunt. Purgantia nulli opponerem Colicæ in paroxysmo. Clysteres verò utiles, maxime blandiores. Carminativa ubique rectè adhibentur, temperata scilicet, nec excessive calida; anodyna cautè danda, maxime in spasmodica colica, quæ ea fortiora impunè non fert; papaveracea, paregorica, nervina, bezoardica, resolventia, emollientia, blanda, gelatinosa balsamica, conducunt internè, externèque in balsamis scil. linimentis, emplastris, unguentis, sacculis, fomentis. Colicæ considerationi conjungitur meritò evolutio passionis Iliacæ, vel Ileï, de quorum distinctionibus nunc non est quod dicamus, an differant gradibus, an circumstantiis & subjecto, res enim in se pessima est & periculi summi. Gravis quippe dolor, tormina enormia, alvi pertinacissima obstructio, fecibus nulla arte promovendis, simul vero urgente vomitu continuo. Hæcque contingunt vel a vulnere intestinorum, & frequentius ab hernia incarcerata qualicunque, quod malum nisi cito occurratur, minari solet extrema, tumore duro, pertinaci, ac renitente, si moram traxerit, haud facile removendo; vel etiam sine hernia talis dolor pertinax & adstrictio adest, occupante dolore dextrum Hypogastrium; alvus pertinaciter clauditur, ne flatibus quidem dimissis, vomitusque creber ejicit ventriculi atque intestinorum contenta, cruditates, bilem corruptam, phlegmata viscida, imo tandem in Ileo, dicto miserere, nigra, fœtencia, stercoracea. Venter durus est, tensus, convolutis constrictisque variè intestinis, flatibusque distentis, pulsus est frequens, debilior, appetitus evanescit, jungitur anxietas, singultus, urinæ retentio, convulsivi tandem motus accedunt, artuum frigus intensum, tandem mors (nisi referetur alvus vel intestina redeant per processum in abdomen) inflammatione intestinorum in gangrænam plerumque abeunte sphacelum, post frigidos sudores, virium plenariam exhaustionem, deliquia &c.

Eveni-

Eveniuntque talia post Colicas , aut intestino in herniam infeliciter elapso nec statim reposito , sed sensim irritato malo ac inflammato ; viam eò sternunt varii affectus , vitia digestionis , morbi hypochondriaci , cacochymix , adstringentium & flatulentorum abusus , varii errores circa res non naturales , motus fortior , ingesta varia absurda obstruentia maximè in herniosis (: uti de ceraforum nucleis copiosis observavimus :) & frigus maximè externum , ligamentorum remotio imprudens hernia sibi imprudenter relicta. Cæterum etiam interius indurari scybala , obturari canalis intestinorum poterit , collecta prava materia ac obstruente simul & irritante , tantosque cudente dolores , ac tam pertinacem alvi obstructionem , præprimis accedentibus externis causis atque occasionibus.

Cum enim in gravi hoc affectu propter pertinaces obstructions , viasque minus patentis , acresque humores hic congestos , & ferventi sanguine in infinitis intestinorum ramulis vasculisque sanguiferis magis , magisque aggesto , turgescente , ac stagnante , atque cruditatibus viscidis , acerrimis æquè ac scybalis in crassatis spissisque irritantibus ultra modum , flatibusque elatere suo distendentibus , non possunt non fibræ intestinorum nerveæ tendi , pungi ac dolorificè affici , cum crispaturis earum ac spasmodicis stricturis summè sensibilibus vagis , fixisque , neque ubique æqualibus , unde in uno loco plus constrictionis & impedimenti , in alio plus stimuli ad ejiciendum , uti versus superiora constrictis contingit fibris ; in vulnere res per se clara est , nec eget explicatione , plerumque lethali existente tali læsione ; in hernia verò pariter manifesta hæc sunt , concipe enim animo elapsam processum peritonæi intestinum una cum scybalis queis turget in loco isto minus competente violenter detineri , quanti non inde dolores , fecibus jam non progredientibus , fibris summè irritatis , aggesto per innumera vascula sanguine , tandemque si mora accedat , nec repositis intestinis liberentur istæ viæ , inflammatio , incrementa febris , spasmi nervorum , funestaque omnia subsequuntur ; quod suo etiam modo eveniet , si in confiniis angustis tenuium ac crassorum intestinorum obstaculum , coarctatio , aut constrictione contingat , cum & ibi constrictione , distensiones enormes , inflammationes , spasmique in promptu sint. Unde varie tensis , tractisque intestinis illa variè stringuntur , inque se mutuo ingrediuntur sub illis spasmis ac turbis , paucis , omnia ad confusionem ruunt , omnimodamque machinæ destructionem , fibris jam sursum unicè patente via eò omni nisu propellentibus quicquid cavo intestinorum continetur , unde mirum non est gangræna oborta , omnibusque turbatis , fibris partim

sub inflammatione spasmodicè constrictis, partim aliis relaxatis ac quasi mortificatis jam, ipsa quoque sursum eniti scybala, ac foetentes fieri multiplici ex capite foedosque vomitus. Etiam in hoc malo post mortem varia detexit anatome, maxime autem inflammationem intestinorum, imò sphacelum, eorundemque varias quasi complicationes, inversiones & quas vocant intro susceptiones unius portionis intestinalis in aliam vel superiorem, vel inferiorem, scybala indurata & nulla arte removenda in istis flexibus & gyris intortis intestinorum, vermium quoque glomeres &c.

Remedia conveniunt bezoardica, diaphoretica, carminativa, blanda demulcentia, emollientia, nervina, roborantia, cordialia, lubricantia, mulcilaginosa, papaveracea, paregorica &c. Opiata cautissime hic danda; idemque observandum circa ponderosa exhibenda, globuli metallici pondere suo & prodesse in casibus quibusdam, nocere in aliis possunt; Mercurius adhuc magis suspectus est, etsi exemplum non infelix noverimus (ubi scilicet non adeò acutum malum, nec incarcerata hernia, nec inflammatio perfecta fuit:) sanè enim si incarcerata extra corpus hæreant intestina, adsitque inflammatio, quid efficiet ponderosum ac fluxile metallum nisi augmenta mali, ac citiorem progressum ejus ad mortem; & quid purgantia efficient inflammatione præsentem, ubi potius euthanasia procuranda. Sectio & repositio intestini tempestitiva si sit, nemini non probabitur, optando tamen magis quàm sperando successu, cum rarò talia vel in tempore suscipiantur ante inflammationem (: ea verò præsentem frustranea sint :) & rari quoque sint, qui suscipere audeant operationem artifices, cum tanto famæ periculo &c. Externe emollientia, linimenta, cataplasmata, unguenta, fomenta, sacculi abunde tentanda; inflatio cum folle æque paradoxa videbitur, ac corporis sursum pedibus elevatis concussio, nec emplastrum magneticum magnificis satisfaciet promissis.

Vermes non infrequentes sunt humani corporis hospites, uti in ejus quoque superficie varia etiam insecta nidum atque alimoniam quærunt, inveniuntque, in ipsis quoque ulceribus, aliisque continui solutionibus nati, vermes vero internas, variasque partes occupare solent, non tamen exclusivè ad alia insecta, præter enim vermes magis ordinarios & consuetos, varios quoque aliarum specierum reperire datum est in corporis partibus diversis, & in ipsis quoque intestinis, ita ut legantur exclusæ inde ranæ, bufones, lacertæ, viperis similia animalia, aliaque, etsi enim non desint hodie viri clarissimi, qui hæc omnia velint elevare ac vocare in dubium, vix tamen hypothesein satis probabunt, vel persuadebunt aliis tot exempla clarissima pensitantibus.

Nobis verò hic sermo est de vermibus consuetis, intestinorum incolis, tum terribibus, omnium vulgacissimis ac notissimis, quos lumbricos proprie vocamus; tum etiam minus frequenter obvio Lato verme, tania, seu vermibus cucurbitinis (quos

nescio an adeò concinne quidam vocent vermium casei æmulos) ac tandem Ascari-
ridibus, parvulis illis intestini recti incolis pruriente motu molestissimis. Multa legi-
mus de putredine verminosa, licet verò aliqui forsan supersint, qui æquivocam ex
putredine statuere ament generationem vermium, si tamen & pauci erunt, & conce-
dent omninò illis qui dudum agnovere non nisi ex ovulis vermes gigni, univoca ge-
neratione, etsi visum ovula fugiant parvulaque illa seminia se occultent, latent tamen
diu, haud facillè destruenda, evolvunturque, nido fomiteque comperente intestinis sub-
ministrato à succis pravis, crudis, ad putredinem tendentibus; de eo vero nõndum
consentiant naturalis historix scriptores, undenam ista proveniant ovula, quibus-
dam ex aère ea derivantibus, aliis ex ciborum dulcium maxime, vario genere, aliis
ex lacte, atque inde paratis, caseo &c. adeòque à seminio extrinsecus illato, recentio-
ribus verò cum Valisnerio ipsi hominis naturæ ac texturæ nativæ assignantibus hospites
illos ingratos tandem molestosque redditos. Neque hi concedent prioribus, à
loci ipsius conditione ovula vermium non foveri tantum & ad exclusionem disponi ac
perduci, sed etiam diversam inde pati mutationem in textura sua specifica indoleque,
neque enim à loco pendere aient insectorum metamorphoses, statis organismi legi-
bus definitas ac circumscriptas. Id verò omnes forsan haud difficulter agnoverint,
vermes non ubique nidum sibi convenientem reperire, aut nidum exclusioni suæ con-
gruum, ovulaque partim excerni non exclusa, partim latere diu non actuata ob uteri
congrui atque alimonix quasi specificæ defectum; cum vero variæ mulcilagines crudi-
que succi chylosi præsto sunt, bilisque acrimonia sua subtili, & resinosa balsamica in-
dole haud viget, exclusio vermium promptior erit.

Qui tamen etsi præsentés in cavo intestinorum, sæpe tamen adeò latent profun-
dè, adeò se non produnt signis satis manifestis, ut difficillimè detegantur; potissimum
verò eorum præsentia colligitur à variis torminum speciebus, rosionibus, pravo ac
nauseabundo ex ore halitu, copia salivæ, narium pruritu qui digitos illis creberrimè
facit ad moveri, faciei pallore, salivæ largiore excretionem, voracitate in quibusdam majore,
in aliis dejecto appetitu, cui addunt quoque statum ægri tolerabiliorem cibo assumpto,
quam ventriculo & intestinis vacuis, somnus est inquietior, rubent oculi, sitis urget, pavori-
bus somnus interrumpitur vel distinguitur saltem, tumescit venter solito magis, durior-
que est, carnes corporis imminuuntur, ac ferè tabescunt, calor sæpe est præternaturalis,
tussicula jungitur sicca, urina varia, nunc pallida, nunc turbida, crassior, ac albedine
quoque mucoque viscido infecta. Ista verò omnia non satis certa sunt ac sæpe impo-
nunt Medicis, cum etiam sine his signis reverà adesse soleant vermes, nec ulli dete-
gantur alias iis etiam observatis ac se ostendentibus ferè singulis, unde certius signum
non habemus ipsa eorum excretionem & autopsia.

Licet sæpe gravissima dum latent symptomata efficiant, cardialgias rosivas alias-
que, epilepsias, convulsivos motus enormes multiplices, variosque affectus catalep-
ticorum æmulos, cordis palpitationes, asthmata, ac dyspnœas; imo talia sæpissimè
quæ ab singularitatem fascino adscribantur ab imperitiis, etsi & jungi cum fasci-
cino forsan possint soleantque quandoque isti microcosmi hospites ac tortores mirabi-
les ratione suorum effectuum. Lati cum teretibus eosdem quandoque imo majores
molestias inferunt, sæpe tamen & pertinacissime latitant, aut etiam per periodos sui
præbent indicia; circa istum verò vermem multum hodiè disputatur, an cum tania
idem sit, an unus in longitudine continuus vermis, an plures cucurbitini sibi invicem

nexi longa ferie, an utriusque dentur specimina & exempla, qua de re potissimum D. D. Andry, le Clerc, Valisnieri egerunt plenius non eadem omnes via incedentes. Ascarides verò magis adhuc isto verme frequentes sunt, æquè ac reliqui vermes omnes quidem ætatis cujuscunque ac sexus homines afficientes subinde & passim sine distinctione, ita ut non audeam cum aliis lumbricos infantibus, tæniâs adultis, ascari- des senibus puerisque specialiter quasi assignare ac tribuere; ascarides autem molestis- simo ac dolorifico proin pruritu, intolerabili ferè sese manifestant in inferiore intestini recti regione, afficientes & lacescentes continuò sphincterem, & cum fecibus quoque prodeuntes; an etiam ex utero prodeant determinent alii.

Lumbrici cum fecibus potissimum egeruntur, etsi etiam per os naresque prodiisse sint observati, aliquando prorumpentes ad faucium isthmum, ut longiores, spissioresque vi- derimus extrahere digitis ægros & teneros ætate & adultos, salutariter quosdam, alios tristiore eventu secuto, in febribus, & extra febres &c. Cæterum & ipsa perforasse inte- stina observati sunt, non sine gravissimis & terribilibus symptomatibus, motibusque con- vulsivis. De aliis speciebus nihil dicemus, dracunculi enim Africæ Asiæque relinquendi, sub cute latentes, cautèque protrahendi, de quibus Kempferus aliique; de crinonibus multa passim leguntur, huc tamen illi non spectant, notum est, quid disputet cum aliis Lœvvenhœkius, quos enim alii vermes autoptæ declarant, ipse convolutos vi omni pro- nunciat pilos sub cute crescentes. Sirones autem acorique quos ex manibus scabiosi exsculpunt effodiuntque ad scabiem ablegantur. Lacte & dulcibus dicuntur nutrirî, etsi juxta Francisci Redi celebria experimenta dulcia magis nocuisse ipsis visa sint quam amara, vel salina, oleosa aliaque, nisi oleosa respirationem ipsis demant plena oblini- tione. Quicquid verò horum sit, communiter adhibentur contra illos oleosa, salina, amara, putredini resistantia, alcalina, nitrosa, balsamica, carminativa, stomachica, absorbentia, terrea, e. g. Sem. santonici, corallina, tanacetum, ipsum quoque C. C. ust. & alia, purgantia & laxantia omnia eò referantur, cautè tamen usurpanda, uti & potissimum mercurialia, clysteres quoque commendantur & ad alliciendos vermes, & ad educendos, evocandosque, & subinde eluendo etiam ascarides, quibus etiam varia linimenta, unguenta, suppositoria &c. opponunt.

AD Praxin transfer sapienter cognita! gaudens
Inclyta Te Medicum Patria suscipiet!

Clariss. D. Candidato Rawio
felicia praxeos initia precatur

PRÆSES.

Vade,

VAde, Vale, Cave ne titubes, præceptaque frangas.
Ægrorum curam, quæso, age sollicitam :
Consule porro bonos libros : Ante omnia verò
Disce timere DEum. Sic benè cuncta fluent.

Paterno hocce monito Clarissimum Dn. Candidatum,
Auditorem quondam suum, dimittit & felices rerum
omnium successus ex animo precatur

ALEXANDER CAMERARIUS, D.

EGregiè tradis, qui sint abdomine morbi,
Hinc Studii prudens exitus acta probat.
Dirigat Archiater summus feliciter illud,
Ut miseris ægris utilis esse queas.

Ita ex sincero affectu erga Clarissimum Nobilissimumque
Dn. Candidatum Respondentem, RAU, amicum suum
atque Fautorem suavissimum, futuræ Praxeos felicis-
simæ adpreccatione animitus accinit atque fovet

JOHANN GEORG GMELIN,
Opponens.

Viscera concinne monstras abdominis, atque
Ejusdem morbos tollere sic satagis.
Itaque cum cathedram scandis sub Præside docto,
Pars mihi pacis erit, cum Tibi sic gratuler:
Cœlestis Medicus, qui perbene viscera noscit,
Faxit, ut hinc cedant prospera cuncta Tibi!

Hæcce Clarissimo & Doctissimo Dno Candidato,
Respondenti, Cominensali, amico & Fautori
suo æstumatissimo gratulabundus adjecit

G. MELM, Premo-Saxo, Opponens.

